

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.08.2019, sp. zn. 8 Tdo 818/2019, ECLI:CZ:NS:2019:8.TDO.818.2019.1

Číslo: 21/2020

Právní věta:

Závěr o naplnění alternativní podmínky pro uložení trestu odnětí svobody nad 20 do 30 let (§ 54 odst. 2 tr. zákoníku) spočívající v „obzvláště ztížené možnosti nápravy“ je u pachatele ve věku blízkém věku mladistvých nutno založit na komplexním zhodnocení jeho osobnosti (tj. souhrnu všech poznatků o jeho chování a stavu jeho osobnosti) za současného zohlednění případně neukončeného procesu pachatelova dospívání, jenž je značně individuální a závisí mimo jiné na míře duševní a mravní vyspělosti a stupni jeho socializace.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.08.2019

Spisová značka: 8 Tdo 818/2019

Číslo rozhodnutí: 21

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Výjimečný trest

Předpisy: § 54 odst. 2 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání obviněného T. P. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 2019, sp. zn. 8 To 9/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 50 T 12/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. 1. 2019, sp. zn. 50 T 12/2018, byl obviněný T. P. uznán vinným zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i), j) tr. zákoníku, zločinem zbavení osobní svobody podle § 170 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, jichž se dopustil tím, že

společně s obviněným A. K. dne 20. 1. 2018 ve 20:56 hodin pod smyšlenou záminkou zakoupení poloos na osobní automobil vylákali poškozeného J. M. k autobusové zastávce XY - XY, s

úmyslem ho svázat a odvézt A. D. A. D., kterému měl poškozený J. M. dlužit peníze, oba obvinění na smluvené místo přijeli půjčeným dodávkovým vozidlem značky XY, bílé barvy, a poškozený na místo dorazil společně s poškozeným P. P. vozidlem značky XY bílé barvy, po krátké rozmluvě se dohodli na předání poloos u obce XY, na místní komunikaci vedoucí k obci XY, kde obě vozidla zastavila na okraji polní cesty vedle komunikace, poškozený J. M. podle instrukcí obviněného T. P. přenesl poloosy k bočním dveřím nákladového prostoru vozidla XY, který se snažil přimět k nastoupení do vozidla, kde měl být podle předchozí dohody obviněných poškozený spoután, poškozený však do nákladového prostoru vozidla XY nastoupit nechtěl, a proto obviněný A. K. využil situace, kdy se poškozený J. M. sklonil, a udeřil jej do hlavy baseballovou pálkou, kterou si za tímto účelem vzal z dodávky, poškozený běžel k automobilu XY, přičemž obviněný A. K. jej několikrát zezadu udeřil baseballovou pálkou, poškozený J. M. se poté pokusil nastoupit zpět do vozidla XY, v čemž mu zabránil obviněný T. P., který jej opakovanými údery pěstí do hlavy srazil k zemi, kdy v tu dobu se poškozený P. P. rozhodl z místa odjet, přičemž před jeho odjezdem na něj obviněný T. P. zavolal, že jestli něco řekne, tak si jej najdou a zabijí jej, kdy tato výhrůžka spolu s násilím vůči poškozenému J. M. vyvolala v poškozeném P. P. obavy o jeho život. Po odjezdu poškozeného P. P. byl poškozený J. M. oběma obviněnými spoután na ruku i nohu k tomuto účelu předem připravenou univerzální lepicí páskou s textilií, současně mu byla i přelepena ústa, oba obvinění společně pak hodili spoutaného poškozeného J. M. do nákladového prostoru dodávkového vozidla XY, kde s ním zůstal obviněný A. K., zatímco obviněný T. P. z místa řidiče telefonoval z telefonu obviněného A. K. ve 21:35 hodin A. D. A. D. s tím, že pro něj má „dáreček“, obvinění s A. D. A. D. se setkali nejprve na benzinové stanici B, v ulici XY v XY, a poté pokračovali přes obec XY až k odbočce na letiště, kde oba obvinění A. D. A. D., s nímž byl na místě přítomen ještě AAAAA (pseudonym), ukázali v nákladovém prostoru vozidla XY poškozeného J. M., který byl viditelně zraněný, zakrvácený a snažil se něco říci, což mu znemožňovala páska na ústech, kdy A. D. A. D. obviněným řekl, aby poškozeného J. M. odvezli do nemocnice nebo jej alespoň vyhodili někde, kde ho někdo najde, a poté z místa s AAAAA odjel, kdy nejpozději v tomto okamžiku se obvinění z obavy, aby je poškozený J. M. neudal na policii, rozhodli jej odvézt někam do lesa a usmrtit jej, po vzájemné dohodě odjeli do nezastavěné části severozápadně od obce XY na polní cestu vedoucí směrem k západu podél lesního porostu rostoucího severně od říčky XY, zde kolem 22:00 hodiny dne 20. 1. 2018 odstavili vozidlo, z něhož obviněný T. P. za spoutané nohy vytáhl poškozeného J. M., přičemž se poškozený úderem hlavy o zem probral, chtěl vstát a snažil se sundat si lepicí pásku, kterou měl zalepené ruce a která mírně povolila, avšak obviněný T. P. jej kopl do břicha a na poškozeného křičel, ať si pásku nesundává a současně se ptal poškozeného, zda to na ně řekne, načež poškozený zakýval hlavou, že ano, na to poškozeného obviněný A. K. nejméně dvakrát kopl nohou do hlavy a poté oba obvinění střídavě tloukli poškozeného do oblasti hlavy a hrudníku baseballovou pálkou. Následně jeden z obviněných za přítomnosti druhého po vzájemné dohodě použil proti poškozenému mačetu značky Fiskars, typ X3, s plastovou rukojetí, s níž poškozeného začal sekat a řezat do horní poloviny těla v okolí krku, kdy poškozený J. M. po tomto útoku již nejevil známky života, poté jej oba přetáhli cca 15 metrů od dodávky na okraj lesního porostu, kde na něj naházeli listí, přičemž uvedenými údery baseballovou pálkou, pěstí a mačetou způsobili poškozenému J. M. četné tržnězhmožděné rány hlavy v rozsahu mozkovny s oděrkami kůže a krevními výrony do podkoží, prokrvácení spánkových svalů, drobné ranky kůže čela a pravého spánku, krevní výrony v kůži levé čelní až temenní krajiny a v kůži při úponu pravého boltce, četné tržnězhmožděné rány v obličejí, rozsáhlé krevní výrony v podkoží krajiny levého oka, levé tváře a lící krajiny spánku a nosu, distenční trhliny kůže pod levým okem a vlevo u nosu, krevní výrony pod sliznicí rtů, prokrvácení spojivek levého oka, zlomeniny klenby a spodiny lebni, vícečetné zlomeniny obličejových kostí, a to zlomeniny očních, nosních kůstek, roztržení přední části zubního oblouku v horní čelisti se ztrátou zubů, dolní čelisti ve střední části se ztrátou zubů, pohmoždění mozku, krevní výrony pod tvrdou plenou mozkovou a pod omozečnicemi,

krev v mozkových komorách, pohmoždění přechodu prodloužené krční míchy, vdechnutí krve, akutní rozedmu plic, výrazný otok mozku, rozsáhlou sečnou ránu zadní až levé strany krku s přerušením krčních svalů až k páteři, kdy na levé straně krku rána splývala s relativně menšími ranami sečněřezného charakteru, povrchní řezné a bodnořezné rány na levé straně krku, bodnou ránu přední strany krku pronikající do hrtanu, řeznou ránu levého boltce a pravého boltce, dvě ostré zevně levého oka, dvojici ostrých ran na pravém rameni, zlomeninu hrudní kosti, šikmé zlomeniny 1.-3. žebra vpravo bočně až vzadu s trhlinami mezižebních svalů, zlomeniny 1.-3. žebra vlevo vpředu a 1.-2. žebra vzadu, roztržení skloubení mezi pravou klíční kostí a lopatkou, zlomeninu levé klíční kosti, zlomeninu jazyčky, štítné chrupavky, pohmoždění pravého laloku štítné žlázy, pohmoždění a rozměrné trhliny pravé plíce, rozměrný kapsovitý krevní výron pod poplicnicí pravé plíce, krev v pravé pohrudniční dutině, krevní výrony ve svalech pravého ramene, krevní výrony ve svalech pod pravou lopatkou, krevní výrony v podkoží zadní plochy pravé paže, krevní výron v podkoží pravého zápěstí, drobné ranky prstů pravé ruky, oděrky kůže hřbetu pravého zápěstí, krevní výrony v podkoží zevní až zadní plochy levé paže a na lokti, krevní výrony v podkoží a ranky kůže hřbetu levé ruky, menší krevní výron v podkoží pravého bérce, krevní výrony v přechodu přední a zevní plochy levého stehna, oděrky kůže levého kolene a zevního kotníku nohy, oděrky kůže levé kyčelní krajiny, levé hýždě, levé bederní krajiny, kdy uvedená zranění byla bezprostřední příčinou úmrtí poškozeného J. M.

2. Za tyto zločiny byl obviněný T. P. odsouzen podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku a § 54 odst. 1, 2 tr. zákoníku k úhrnnému výjimečnému trestu odnětí svobody v trvání dvaceti tří roků nepodmíněně, pro jehož výkon byl zařazen podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu byl uložen trest propadnutí mobilního telefonu. Podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku mu bylo uloženo ochranné opatření zabránění v rozsudku popsaných věcí.

3. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 6. 3. 2019, sp. zn. 8 To 9/2019, odvolání obviněného T. P. podané proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti uvedenému usnesení soudu druhého stupně podal obviněný T. P. prostřednictvím obhájkyne s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. dovolání, jímž vytykal, že zjištěný skutkový stav nenaplnuje formální znaky zločinu vraždy podle ustanovení § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i), j) tr. zákoníku. Nešlo o jednání s rozmyslem či po předchozím uvážení ve smyslu § 140 odst. 2 tr. zákoníku, neboť se z jeho strany jednalo o zkratovitou reakci zapříčiněnou odpovědí poškozeného, že ohlásí dříve dokonáný zločin zbavení osobní svobody, který byl vůči jeho osobě spáchán. Odmítal, že spáchal zločin vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. j) tr. zákoníku, neboť podle znaleckého posudku z oboru zdravotnictví odvětví psychologie je nestálou osobností s rysy nevyzrálosti a antiautority, je afektivně nepřizpůsobivý, vykazuje obecnou míru agresivity. S ohledem na uvedené skutečnosti motivace obviněného nebyla dopředu racionálně promyšlená, ale vznikla jako reakce na chování poškozeného, s nímž měl nevyřízený spor, a byly mezi nimi konflikty, což ještě znásobilo jeho afektivní jednání. Obviněný tedy nejednal s rozmyslem ani po předchozím uvážení, ale v afektu.

5. Skutková zjištění obviněný označil za nesprávná v důsledku porušení zásad vymezených v § 2 odst. 5, 6 tr. ř., což vedlo k extrémnímu nesouladu s právními závěry, čímž je odůvodněn mimořádný zásah Nejvyššího soudu do skutkového stavu věci. Obviněný se nespokojil s popisem způsobu průběhu činu a z něho plynoucí jeho mírou zavinění. Za nesprávné považoval okolnosti vztahující se k použití baseballové pálky, ohledně níž soudy nesprávně uvěřily výpovědi spolupachatele A. K., že se v jejím

použití proti poškozenému střídali a že každý z obviněných poškozeného udeřil patnáctkrát, když ani z pitevního protokolu počet ran nevyplýval. Soudy se však nezabývaly tím, že tato výpověď od počátku působí nevěrohodně a není věrohodnější než jeho.

6. Výhrady obviněný vznesl i ohledně použití mačety, neboť podle soudu prvního stupně tato otázka nebyla objasněna a nebylo prokázáno, který z obviněných ji použil. Neztotožnil se s tím, že by nebylo rozhodující, kdo použil mačetu, protože smrt poškozenému přivodil otok mozku vzniklý úderem baseballovou pálkou. Protože míra zavinění obviněného a podíl na spáchané trestné činnosti vyplývá z nevěrohodné výpovědi A. K. jako jediného důkazu, nelze mu klást za vinu, že by se podílel na zvlášť surovém či zvlášť trýznivém způsobu spáchání zvlášť závažného zločinu vraždy, a proto nemůže souhlasit s použitou právní kvalifikací podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku.

7. Obviněný zpochybnil i uložení výjimečného trestu odnětí svobody podle § 54 odst. 2 tr. zákoníku, jehož podmínky nebyly naplněny, a z důvodů výše popsaných nebyla naplněna velmi vysoká závažnost zvlášť závažného zločinu. Obviněný u sebe neshledal ani obzvláště ztíženou nápravu, protože podle znaleckých posudků z oboru zdravotnictví odvětví psychologie a psychiatrie jeho vývoj ještě nebyl ukončen a je u něho teoretická možnost resocializace. Zdůraznil, že i když podal odvolání pouze proti výroku o trestu, odvolací soud měl přezkoumat podle § 254 odst. 2 tr. ř. i výrok o vině, neboť v něm mají původ výše popsané vady, pokud tak neučinil, měl by se uvedenými vadami zabývat Nejvyšší soud.

8. Nejvyšší státní zastupitelství prostřednictvím u něj působícího státního zástupce v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. k podanému dovolání poukázalo na shodnou obhajobu obviněného v předchozích fázích trestního řízení, s níž se soudy dostatečným způsobem vypořádaly. Ztotožnil se se závěrem soudů, že obviněný jednal po předchozím uvážení, neboť poškozený byl usmrcován postupně, nikoliv jednorázovým aktem, což svědčí o pevném postupně realizovaném rozhodnutí při vyloučení nekontrolovaného afektu či náhlého hnutí mysli obviněného. Zvlášť surový způsob z provedení dokazování rovněž vyplýval, neboť s ohledem na způsob provedení činu není třeba, aby se všichni spolupachatelé podíleli na trestné činnosti stejnou měrou, neboť budou trestně odpovědní za týž následek podle pravidel spolupachatelství (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. [8 Tdo 1021/2014](#)). Podstatným je závěr, že oba obvinění jednali jako spolupachatelé a s užitím mačety byli srozuměni nezávisle na tom, kdo ji jakou měrou použil.

9. K námitkám proti povaze uloženého trestu, které nekorespondují s uplatněným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., státní zástupce poukázal na rozhodnutí č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr., podle něhož výhrady obviněného nelze podřadit ani pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ani pod žádný jiný dovolací důvod podle § 265b tr. ř.

10. Vzhledem k tomu, že z odůvodnění dotčených rozhodnutí nelze dovodit nesprávnou právní kvalifikaci ani existenci extrémního nesouladu mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými zjištěními, když z nich naopak vyplývá, že soudy postupovaly v souladu s pravidly zakotvenými v § 2 odst. 5, 6 tr. ř., přičemž odůvodnění rozhodnutí splňují požadavky zakotvené v § 125 odst. 1 tr. ř. a § 134 odst. 2 tr. ř. a jsou přezkoumatelná, státní zástupce navrhl dovolání obviněného odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

12. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jeho prostřednictvím je možné namítat zásadně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Pro jeho naplnění zásadně nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, aniž by byly řádně vymezeny hmotněprávní vady v napadených rozhodnutích spatřované (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. [II. ÚS 279/03](#)).

13. Námitky vůči druhu a výměře uloženého trestu s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí nelze v dovolání úspěšně uplatnit prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., kromě případů, kdy výhrady proti němu lze považovat za „jiná nesprávná hmotněprávní posouzení“, mezi něž patří jiné vady tohoto výroku záležející v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl, či neměl být uložen souhrnný trest nebo úhrnný trest, popř. společný trest za pokračování v trestném činu (srov. rozhodnutí č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr.). Takovou vadou v hmotněprávním posouzení je i výhrada o porušení podmínek pro ukládání výjimečného trestu podle § 54 odst. 1, 2 tr. zákoníku (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. [8 Tdo 412/2017](#)).

IV. Důvodnost dovolání

14. Podle obsahu podaného dovolání Nejvyšší soud shledal, že obviněný zaměřil své námitky proti výroku o vině, u něž vytýkal nesprávnost závěru o tom, že jednal s rozmyslem či po předchozím uvážení, tedy že nenaplnil uvedenou skutkovou podstatu zločinu vraždy podle § 140 odst. 2 tr. zákoníku, a dále brojil proti okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku, protože podle něj nebyl prokázán zvlášť surový způsob provedení jím spáchaného trestného činu. Dovolání obviněného směřovalo i proti výroku o trestu, u něhož měl za to, že nebyly naplněny podmínky pro uložení výjimečného trestu ve smyslu § 54 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Z tohoto obsahu dovolání, jež obviněný převážně zaměřil proti použité právní kvalifikaci, je zřejmé, že podmínky pro uplatnění důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. splnil, byť částečně je podložil i skutkovými výhradami.

15. Nejvyšší soud z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených shledal, že obviněný T. P. byl zcela opodstatněně shledán vinným mu přisouzeným zločinem. K jeho dovolacím námitkám směřujícím proti výroku o vině zaměřeným pouze proti zločinu vraždy, Nejvyšší soud považuje tedy za nutné shrnout, že výhrady obviněného proti výroku o vině nejsou důvodné, protože soudy správně posoudily všechny rozhodné okolnosti vztahující se k závěru, že obviněný naplnil po všech stránkách znaky zločinu vraždy podle § 140 odst. 2 odst. 3 písm. i), j) tr. zákoníku, a tímto zločinem jej v souladu se zákonem uznaly vinným.

16. Obviněný v dovolání prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. brojil proti uložení výjimečného trestu odnětí svobody v trvání dvaceti tří let s tvrzením, že pro jeho uložení nebyly splněny podmínky podle § 54 odst. 2 tr. zákoníku, a to jednak proto, že u něj nebyla dána se zřetelem na jeho námitky proti výroku o vině vysoká závažnost tohoto zvlášť závažného zločinu a že u něj nebyla naplněna podmínka obzvláště ztížené nápravy. K té uvedl, že ze znaleckých posudků z odvětví psychologie a psychiatrie vyplývá, že vzhledem k věku jeho vývoj ještě nebyl ukončen a jeho osobnost není pevně zformulována, tedy je u něho teoretická možnost resocializace a že s ohledem na jeho průměrnou inteligenci znalci nevyklučují ovlivnění jeho osobnosti pozitivním směrem.

17. Nejvyšší soud k obsahu uvedené námitky zkoumal, zda soudy vzaly důsledně do úvahy všechna

kritéria stanovená zákonem v ustanovení § 54 odst. 2 tr. zákoníku pro ukládání výjimečného trestu. Z rozsudku soudu prvního stupně zjistil, že vycházel pro své úvahy z toho, že obviněný zavraždil osobu, kterou znal, a jednalo se o zvlášť surový způsob provedení činu, který významně přesahuje hranice zvláštní surovosti. Pro posouzení osobnosti obviněného ve směru jeho resocializace vycházel ze znaleckých posudků z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie. Podle nich shledal, že u obviněného T. P. je resocializační potenciál výrazně snížen, i když nelze vyloučit, alespoň teoreticky, jisté povahové změny dané osobnostním vyžíváním, ovšem možnost resocializace bude stěžovat dosavadní osobnostní formát obviněného. Soud dospěl k závěru, že u obviněného by trest kratšího trvání nemohl splnit účel, a to zejména ve směru jeho resocializace a ochrany společnosti. Za významnou považoval poruchu osobnosti, která je pravděpodobně již neměnná, byť v teoretické rovině nelze změnu vyloučit. Protože obviněný je obtížně resocializovatelný, měl soud za to, že byly naplněny podmínky pro uložení výjimečného trestu odnětí svobody podle § 54 odst. 2 tr. zákoníku nad dvacet až do třiceti let (viz body 86. až 89. rozsudku soudu prvního stupně). Odvolací soud tyto závěry plně akceptoval (viz strana 4 přezkoumávaného usnesení).

18. Nejvyšší soud s ohledem na námitky obviněného uváděné v dovolání shledal, že soudy sice správně shledaly, že v daném případě jsou splněny podmínky pro uložení výjimečného trestu ve smyslu § 54 odst. 2 tr. zákoníku, avšak k tomuto závěru dospěl na základě odlišného hlediska, než které braly do úvahy oba soudy, protože podle výsledků provedeného dokazování není zcela zřejmé, že by u obviněného T. P. byla splněna bez pochybností podmínka ztížené nápravy pachatele. V té souvislosti je třeba vytknout odvolacímu soudu nedůslednost při posuzování obdobné námitky obviněného, s níž se vypořádal jen zcela povrchním a nedostatečným způsobem. Nejvyšší soud však s důrazem na význam právní moci rozhodnutí a zájem na nenarušování již vykonávaného rozhodnutí podrobil uvedené námitky vlastnímu přezkumu a na základě obsahu spisu a v něm obsažených podkladů, se zřetelem na důkazy, které soudy provedly a vyhodnotily, na podkladě stejných důkazních prostředků posuzoval naplnění okolností významných z hledisek stanovených zákonem.

19. Podle § 54 odst. 1, 2 tr. zákoníku se výjimečným trestem rozumí mimo trestu na doživotí i trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let. Výjimečný trest může být uložen jen za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje. Trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let může soud uložit pouze tehdy, jestliže závažnost zvlášť závažného zločinu je velmi vysoká nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena. Uložení výjimečného trestu tedy dopadá na případy nejzávažnějších trestných činů spáchaných určitými pachateli s výraznějšími negativními osobnostními rysy, kdy k nápravě pachatele nebo k ochraně společnosti nepostačuje ani obecná horní hranice trestu odnětí svobody v trvání dvaceti let (srov. přiměřeně ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 731 až 744).

20. Výjimečný trest v podobě trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let může být uložen, je-li závažnost spáchaného zvlášť závažného zločinu velmi vysoká nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena. Jde o alternativní podmínky, u nichž stačí splnění alespoň jedné z nich. Kromě toho musí být zároveň splněny obecné podmínky uvedené v § 54 odst. 1 větě druhé tr. zákoníku, tedy že jde o takový zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), u kterého trestní zákoník ve zvláštní části výslovně dovoluje uložení výjimečného trestu, kdy lze poznamenat, že trestný čin vraždy podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku mezi tyto trestné činy patří.

21. Z uvedeného je tedy pro projednávanou věc podstatné, že podmínky pro uložení výjimečného trestu podle § 54 odst. 2 tr. zákoníku jsou vymezeny tak, že postačí splnění alespoň jedné (kterékoli) z nich, tedy buď skutečnost, že závažnost zvlášť závažného zločinu je velmi vysoká, nebo je obzvláště ztížena možnost nápravy pachatele.

22. Pokud soudy dospěly k závěru, že je u obviněného T. P. naplněna podmínka obzvláště ztížené

možnosti nápravy, nerespektovaly, že závěr o obzvláště ztížených možnostech nápravy pachatele musí být založen na komplexním zhodnocení osobnosti pachatele a musí vyplývat zejména z jeho chování v minulosti a z jeho současných osobnostních charakteristik. O takovém předchozím negativním chování pachatele má svědčit především skutečnost, že již v minulosti spáchal ve více případech zločiny, resp. jim odpovídající trestné činy (zejména zvláště závažné), a ani opakovaně i ty nejdůraznější prostředky působení nevedly k tomu, aby nespáchal zvláště závažný zločin, za nějž lze uložit výjimečný trest v podobě trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, což se jeví jako projev pachatelova zatvrzelého nerespektování základních společenských norem a hodnot. Obzvláště ztížená možnost nápravy pachatele může vyplývat i z jeho jiného závažného protispolečenského jednání v minulosti. Patrně by však nestačilo vyvozovat obzvláště ztížené možnosti nápravy pachatele jenom z toho, že nyní spáchal zvláště závažný zločin, za který lze uložit výjimečný trest, nebo že byl v minulosti již jakkoli soudně trestán apod. Aktuální stav pachatelovy osobnosti pak bude odůvodňovat zmíněný závěr tehdy, dáva-li najevo pohrdání základními společenskými hodnotami (např. zcela lhostejným postojem k cizímu životu, ke způsobenému zvláště závažnému následku), projevuje-li neochotu přizpůsobit se jakýmkoli společenským konvencím, není-li ochoten zbavit se škodlivých návyků, které ho vedly ke spáchání zvláště závažného zločinu, není-li možné dlouhodobě změnit jeho negativní sociální vazby apod. Při hodnocení možnosti nápravy pachatele se přiměřeně uplatní i obecná východiska podle § 39 odst. 1 tr. zákoníku týkající se osoby pachatele (srov. přiměřeně ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 736 až 738).

23. Posoudí-li se důvody, pro které soud prvního stupně spatřoval uvedenou podmínku o obzvláště ztížených možnostech nápravy obviněného T. P. za naplněnou, odkázal v bodě 89. svého rozsudku pouze na přitěžující a polehčující okolnosti, jež zmínil v bodě 88. V nich jako polehčující okolnost uvedl věk obviněného, tedy to, že se činu dopustil v 19 letech, což je věk blízký věku mladistvých. Obviněnému nepřiznal jako polehčující okolnost bezúhonnost, i přesto, že nebyl dosud trestán, s tím, že trestní řízení proti němu vedená byla ukončena pro neúčelnost. Pokud obviněný projevil lítost, označil tento jeho postoj pouze za její verbalizaci, a to s odkazem na jeho jednání při činu a bezprostředně po něm. Podle soudu obviněnému nepolehčovalo ani to, že se částečně doznal a při rekonstrukci činu s orgány činnými v trestním řízení spolupracoval. Jako přitěžující okolnosti rozvedl skutečnosti, za nichž došlo ke spáchání činu. Pokud soud prvního stupně uvažoval o podmínce obzvláště ztížené možnosti nápravy, není zřejmé, že ta z těchto popsaných polehčujících a přitěžujících okolností vyplývá, protože v bodě 89. soud prvního stupně poukázal pouze na znalecké posudky z odvětví psychiatrie a psychologie, podle nichž je obviněný v důsledku poruchy osobnosti, která je neměnná, byť v teoretické rovině nelze změnu vyloučit, nebezpečný a obtížně resocializovatelný.

24. Tyto úvahy soudů nejsou zcela dostatečné, protože nezahrnují všechna učiněná zjištění a nezohledňují všechna kritéria, která je nezbytné brát při ukládání výjimečného trestu u alternativy obzvláště ztížené možnosti nápravy pachatele do úvahy. Nepostačuje, že soud prvního stupně na některé z nich poukázal, pokud je nepromítl do souhrnu toho, co ho k uložení tohoto výjimečného trestu vedlo. Rozhodné totiž je, že obviněný se činu dopustil ve věku 19. let, což je věk blízký věku mladistvých, uvedenou okolnost soud sice uvedl, ale bez toho, aby své úvahy pro závěr o obzvláště ztížené možnosti nápravy u obviněného na tuto skutečnost zaměřil. Nepromítl tedy do svého závěru, že proces dospívání u devatenáctileté osoby ještě nebyl ukončen, že jde o proces značně individuální a je závislý i na jeho duševní a mravní vyspělosti i stupni socializace. Pro závěr o tom, zda a jak se bude vývoj takové osoby do budoucna vyvíjet, má podstatný význam, že jeho osobnost ještě není zcela vyvinuta. Právě tato skutečnost plyne i ze znaleckých posudků. Podle znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, MUDr. M. H. je obviněný jedincem s disharmonickým vývojem osobnosti směřujícím do podoby smíšené poruchy osobnosti, což však mělo pouze zanedbatelný vliv na jeho jednání. Znalkyně PhDr. Š. T. vysvětlila, že se jedná o autoritativního, nevyzrálého a nestálého jedince, který je afektivní a jeho schopnost sociálního kontaktu je poruchová. Rovněž je u

něj zvýšená míra agresivity. Vzhledem k nízkému věku není jeho vývoj ještě ukončen, a proto nelze vyloučit, alespoň teoreticky, jisté povahové změny dané osobnostním vyzráváním. Své úvahy k této otázce znalkyně doplnila při hlavním líčení, kde rozvedla zejména možnosti vývojových změn s tím, že nelze vyloučit, že by mohlo dojít k jejich ovlivnění pozitivním směrem.

25. Nejvyšší soud tyto závěry považuje za důležité, protože s ohledem na ně a byť i jen na teoretickou možnost pozitivního vývoje osobnosti obviněného není závěr o obzvláště ztížené možnosti nápravy ve smyslu § 54 odst. 2 tr. zákoníku doložen jistými a určitými skutečnostmi. K této nepřesvědčivosti přispívá i to, že soud v dané souvislosti nebral do úvahy, že obviněný se částečně doznal, částečně v průběhu vyšetřování věci spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení, a jde o pachatele, který dosud nebyl pro žádnou jinou trestnou činnost odsouzen, a jak soud i vyjádřil, pokud se dopouštěl drobnějších deliktů (které nespécifikoval), bylo o nich trestní stíhání ukončeno. Pro závěr o zvláště ztížené možnosti nápravy nepostačuje jen zjištění, že jeho osobnost je narušena, když je jedincem se zvýšenou agresivitou a je u něj velmi pravděpodobná prognóza násilného prosazování v problémových a konfliktních situacích, a celková prognóza efektů je nepříznivá, protože tato okolnost sama o sobě o obzvláště ztížené možnosti nápravy nevypovídá, neboť pro ten je třeba uvážit komplex všech zjištění. Do úvahy bylo nutné brát i to, že jeho vztah ke společnosti je poznamenán nevyrovnaností a nezrálostí osobnosti a oploštěním jeho sociálního citění a vyšších citů obecně s tím, že jeho vývoj ještě může zaznamenat určitý vývoj, který především ve výkonu trestu, kde na něj budou působit zcela jiné podmínky než dosud, nelze odhadnout, resp. přesně uvážit. Na základě toho, že ve vývoji obviněného mohou nastat změny, jež nelze v této době předem určit, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že alternativa obzvláště ztížené možnosti nápravy u obviněného nebyla bez pochybností naplněna. Zvažoval však splnění kritérií druhé z alternativních podmínek pro uložení výjimečného trestu podle § 54 odst. 1, 2 tr. zákoníku, tj. velmi vysokou závažnost zvláště závažného zločinu. Vyloučení soudy akcentované alternativy nebrání tomu, aby byla zvažována druhá alternativa, neboť stačí splnění jen jedné z nich a možnost uložení tohoto trestu u osoby blízké věku mladistvých není vyloučeno, pokud jsou zároveň splněny obecné podmínky uvedené v § 54 odst. 1 větě druhé tr. zákoníku, když jde o zvláště závažný zločin (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku).

26. K velmi vysoké závažnosti spáchaného zvláště závažného zločinu lze uvést, že se posuzuje s ohledem na konkrétní okolnosti každého případu podle obecných hledisek uvedených zejména v ustanovení § 39 odst. 2 tr. zákoníku, podle nichž se určuje povaha a závažnost trestného činu. Již podle samotného okruhu skutkových podstat, které dovolují uložení výjimečného trestu, je zřejmé, že jednak jde o zvláště závažné zločiny, a navíc z nich o ty zločiny, jejichž typová závažnost je ještě vyšší, než jaká postačuje pro zařazení do kategorie zvláště závažných zločinů podle § 14 odst. 3 tr. zákoníku. Naplnění zákonných znaků některé z vyjmenovaných skutkových podstat tedy samo o sobě nepostačuje pro odůvodněný závěr, že jde o velmi vysokou závažnost spáchaného zvláště závažného zločinu. Každé ustanovení zvláštní části trestního zákoníku, které dovoluje uložení výjimečného trestu, jej obsahuje jen jako přísnější alternativu ke kratšímu trestu odnětí svobody do dvaceti let. Proto uložení výjimečného trestu bude mít oporu ve velmi vysoké závažnosti zločinu pouze tehdy, půjde-li s ohledem na všechny rozhodné okolnosti určující tuto závažnost o podstatně závažnější (společensky škodlivější) případ naplnění příslušné skutkové podstaty, než jaký postačuje pro uložení alternativně stanoveného trestu odnětí svobody do dvaceti let. Velmi vysokou závažnost spáchaného zvláště závažného zločinu v tomto smyslu ovšem nebude možné zdůvodňovat poukazem na osobu pachatele, která jinak rovněž spoluurčuje povahu a závažnost trestného činu ve smyslu § 39 tr. zákoníku, protože obzvláště ztížená možnost nápravy pachatele je dalším samostatným hlediskem pro uložení výjimečného trestu vedle velmi vysoké závažnosti spáchaného zvláště závažného zločinu. Proto na velmi vysokou závažnost takového zločinu je nutno usuzovat ze souhrnu ostatních kritérií, tedy z objektivních okolností (zejména z významu konkrétního dotčeného zájmu chráněného trestním zákonem, ze způsobu provedení činu a jeho následků, z okolností spáchání činu) a ze subjektivní stránky (zejména z míry zavinění pachatele, z jeho pohnutky, záměru nebo cíle). Velmi vysoká

závažnost spáchaného zvláště závažného zločinu může tedy vyplývat ze zvláště zavrženíhodného způsobu provedení trestného činu, ze zvláště zavrženíhodné pohnutky nebo ze zvláště těžkého a těžko napravitelného následku [viz § 54 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku]. Tuto úroveň závažnosti by mohlo odůvodňovat též spáchání více zvláště závažných zločinů, za které lze uložit výjimečný trest, spáchání zločinu v souběhu s jiným zvláště závažným zločinem (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), současné naplnění více okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby tam, kde jsou stanoveny alternativně pro možnost uložení výjimečného trestu [např. u trestného činu vraždy podle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. a) až j) tr. zákoníku], spáchání zvláště závažného zločinu, za nějž lze uložit výjimečný trest, v souběhu s větším počtem jiných úmyslných trestných činů, anebo spáchání takového zločinu za intenzivnějšího naplnění více přitěžujících okolností (§ 42 tr. zákoníku) apod. Jestliže okolnost, pro kterou by měla být závažnost spáchaného zvláště závažného zločinu hodnocena jako velmi vysoká, je zákonným znakem trestného činu, nelze k této okolnosti opětovně přihlížet i z hlediska ustanovení § 54 odst. 2 tr. zákoníku [srov. přiměřeně ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 736 až 738].

27. Podle Nejvyššího soudu při uvážení stanovených kritérií v této trestní věci zjištěných, zejména při posouzení souhrnu všech rozhodných hledisek plynoucích z objektivních okolností, jakož i ze způsobu provedení činu a jeho následků, je zřejmé, že se jedná o čin, který svou brutalitou a trýznivostí, jež musel poškozený před smrtí vytrpět, převyšuje běžně se vyskytující závažnost zvláště závažných zločinů. Se zřetelem na skutečnosti určující tuto závažnost jde o podstatně společensky škodlivější případ naplnění příslušné skutkové podstaty, než jaký postačuje pro uložení stanoveného trestu odnětí svobody do dvaceti let. Velmi vysokou závažnost spáchaného zvláště závažného zločinu nevytváří osoba pachatele, u nějž jeho nízký věk byl v této souvislosti sice polehčující okolností, avšak nikoliv podstatnou, neboť rozhodující bylo chování a provedení činu, u něhož byl rozhodující zvláště trýznivý způsob, který soudy nižších stupňů nebraly do úvahy ani při hmotněprávních úvahách vážících se k použité právní kvalifikaci. Další skutečností je i současné naplnění více okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby.

28. V těchto souvislostech Nejvyšší soud považuje za významné, že čin byl spáchán způsobem, při kterém poškozený musel s ohledem na jeho délku doby a formu napadení, jakož i zranění, která mu byla obviněnými způsobována, postupně prožívat velice intenzivní psychické i fyzické útrapy, které trvaly až do doby, než v důsledku mnohočetných zranění zemřel, když mu byla způsobena celá škála zranění spočívajících v povrchních pohmožděninách, tržnězhmožděných ranách způsobených pěstmi, kopáním a údery baseballovou pálkou, ranách bodnořezné povahy, které byly vedeny ostrým nástrojem, a mnohačetných zlomeninách a vnitřních zraněních (srov. stranu 13 rozsudku soudu prvního stupně). Poškozenému tak během celé doby útoku byla v různých intervalech působena méně intenzivní i těžko snesitelná fyzická bolest, doprovázená i značným psychickým utrpením a vyčerpáním, jejichž intenzita se stupňovala během jednotlivých fází předmětné trestné činnosti. Přitom poškozený bolest vnímal minimálně do doby, než byl ubit baseballovou pálkou, kdy mu byly zasazovány silné rány do hlavy provázené vitální reakcí, takže byl poškozený na živu, i když nelze usuzovat, že byl stále při vědomí.

29. Na podkladě těchto skutečností Nejvyšší soud shledal, že pro uložení výjimečného trestu svědčí podmínka velmi vysoké závažnosti zvláště závažného zločinu vraždy podle § 54 odst. 1, 2 tr. zákoníku, která vyplynula ze současného naplnění více okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, protože obviněný se dopustil zločinu vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i), j) tr. zákoníku, tedy že kromě uvedené zvláště přitěžující okolnosti surového provedení činu jednal i se zjištěným záměrem ve smyslu písm. j) cit. ustanovení. Jednalo se i o souběh s dalším zločinem, a to zbavení osobní svobody podle § 170 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku.

30. Nejvyšší soud ze všech uvedených důvodů, když přezkoumal k rozváděné námitce obviněného důvody, na jejichž základě soudy dovozovaly splnění podmínek pro uložení výjimečného trestu,

dospěl k závěru, že soudy zásadně usuzovaly důvodně o tom, že v daném případě nepostačuje k nápravě obviněného T. P. uložení trestu v základním rozmezí do dvaceti, ale že je třeba uložení trestu přísnějšího v rámci výjimečného trestu do třiceti let, a to i přesto, že mu v době činu bylo 19 let. Poté, co shledal tyto úvahy správnými, zjistil, že se soudy aplikovaly nesprávnou alternativu uvedenou v § 54 odst. 2 tr. zákoníku stanovující důvod, pro který je třeba výjimečný trest uložit. Vzhledem k tomu, že měl pro své jiné právní závěry v obsahu přezkoumávaných rozhodnutí a obsahu připojeného spisu dostatek podkladů, mohl sám dospět k závěru, že byla naplněna jiná (druhá) alternativa citovaného ustanovení. Závěrem, že pro uložení výjimečného trestu v tomto případě svědčí velmi vysoká závažnost zvláště závažného zločinu vraždy, nikoliv zvláště ztížená možnost nápravy obviněného, úvahy a právní východiska v tomto smyslu pozměnil, avšak konečný závěr o nutnosti a správnosti splnění podmínek § 54 odst. 2 tr. zákoníku v celkovém výsledku změny nedostál.

31. Nejvyšší soud dovolání obviněného jako celek posoudil jako nedůvodné, a proto ho podle § 265j tr. ř. zamítl.